

Maskulinitet og sikkerhed i to mandedominerede brancher

Ann-Dorte Christensen, Morten Kyed, Claus D. Hansen, Sune Qvotrup Jensen, Lotte Bloksgaard & Kent J. Nielsen

Artiklen tager udgangspunkt i det faktum, at mænd langt oftere rammes af arbejdsulykker end kvinder. Formålet er at undersøge sammenhængen mellem maskulinitet og sikkerhed i to brancher kendetegnet af høj ulykkesfrekvens (slagteriarbejdere og ambulancereddere). Det gennemgående spørgsmål er, om og hvordan maskulinitet – dvs. måden at være mand på – har betydning for holdninger og praksis i forhold til sikkerhed på arbejdspladsen. Artiklen er baseret på to undersøgelser: For det første en kvantitativ survey-undersøgelse blandt ambulancereddere og slagteriarbejdere, som blandt andet måler udbredelsen af traditionelle maskulinitetsidealer og deres sammenhæng med sikkerhed. For det andet en dybtgående kvalitativ analyse af den daglige sikkerhedskultur blandt mandlige ambulancereddere på to større danske stadioner.

Mænd rammes langt oftere af arbejdsulykker end kvinder. Mere end 90 % af alle dødsulykker på arbejdspladser i Danmark rammer mænd (Arbejdstilsynet 2013). En del af forklaringen på denne sammenhæng er, at mænd i større udtrækning end kvinder arbejder inden for brancher, hvor der er risiko for at komme ud for en alvorlig arbejdsulykke. Men spørgsmålet er, om denne forklaring kan stå alene? Måske kan en supplerende forklaring være, at mænd udsætter sig selv og andre for større risici på arbejdsmarkedet, end kvinder gør, ligesom det er tilfældet i forhold til fritidsaktiviteter og trafikadfærd (Ekholm m.fl. 2006). Spørgsmålet er derfor, om maskulinitet – dvs. 'måden at være mand på' – i sig selv har en betydning for den sikkerhedsadfærd, mænd har på arbejdsmarkedet.

'Tarzan- og John Wayne-syndromet' er betegnelser, der i den offentlige debat knyttes til bestemte former for maskulinitet forbundet med dristighed, vovemod, fysisk styrke og 'hårdhed' (Larsen & Hansen 2006; Kyed 2014a). Disse måder at være mand på angives ofte at henhøre til 'traditionelle' maskulinitetsformer. I artiklen undersøger vi, hvorvidt sådanne traditionelle maskulinitetsformer påvirker mænds arbejdsmiljø, sikkerhed og risikovillighed. Hvor stor udbredelse sådanne traditionelle maskulinitetsformer har? Hvorvidt disse former for maskulinitet i dag udfordres af andre måder at være mand på? Og hvordan sådanne alternative maskulinitetsformer i givet fald kommer til udtryk i arbejdspladskulturen?

Artiklen tager udgangspunkt i empiriske studier af sikkerhedskulturer blandt am-

balancereddere og slagteriarbejdere, som repræsenterer to mandsdominerede brancher, der begge har en høj forekomst af arbejdsulykker. Set over en treårig periode har begge brancher haft en ulykkesincidens, der er cirka tre en halv gange højere end arbejdsstyrken generelt (Arbejdstilsynet 2013). Men samtidig er der store forskelle mellem de to brancher. Mens intensivt og relativt monotont arbejdspresskendetegner slagterierne, er uforudsigelige akutte redningssituationer og følelsesmæssige belastninger karakteristiske for ambulanceredderens arbejdsmiljø. Studier peger på, at denne forskel i arbejdsmiljø indebærer, at der har været forskellige betydninger af maskulinitet knyttet til de to brancher. På slagterierne har maskulinitet ofte været forbundet med fysisk styrke, udholdenhed samt en type 'hårdhed' knyttet til aflivning og partering af dyr, mens maskulinitet blandt ambulanceredderne ofte har været knyttet til heltmodig indsats for at redde mennesker i nød (Ackroyd & Crowdy 1990; Palmer 1983; Tracy & Scott 2006).

Det gennemgående spørgsmål om sammenhængen mellem maskulinitet, risici og sikkerhedspraksis i arbejdslivet belyses i det følgende både empirisk og teoretisk: Empirisk er formålet at opnå indsigt i de maskulinitetsformer, som udfolder sig i de to brancher; teoretisk er formålet at styrke dialog og synergi mellem maskulinitets- og sikkerhedsforskning. Artiklen er opbygget på følgende måde: Først foretages en teoretisk indkredsning af, hvordan man kan forstå maskulinitet efterfulgt af en diskussion af eksisterende forskning i sammenhængen mellem maskulinitet og sikkerhed. Dernæst redegøres for metoder, data og kontekst. Herefter følger en todelt empirisk analyse baseret på (a) resultaterne af *en kvantitativ survey-undersøgelse blandt ambulanceredderne og slagteriarbejdere*, som måler hvilken betydning traditionelle maskulinitetsidealer

har for mændenes sikkerhedsadfærd; (b) resultaterne af *en kvalitativ etnografisk undersøgelse blandt mandlige ambulanceredderne på to større danske redningsstationer*. Her sættes fokus på, hvordan redderne og deres omgivelser forholder sig til opfattelser af ambulanceredderens 'helterolle', samt hvilke alternative maskulinitetsformer der kommer til udtryk i reddernes daglige arbejdsliv. I den afsluttende konklusion diskuteres forholdet mellem maskulinitet og sikkerhed med særlig fokus på betydningen for arbejdsmiljøarbejde og implikationer for fremtidig forskning.¹

En teoretisk tilgang til maskulinitet og sikkerhed

Den australske kønsforsker R.W. Connell har beskæftiget sig indgående med maskulinitetsbegrebet, herunder med hvordan man kan tematisere forskellige maskulinitetsformer og deres indbyrdes sammenhæng (Connell 1995; Connell og Messerschmidt 2005; Messerschmidt 2012). Connell bruger begrebet hegemonisk maskulinitet, som

"udtrykker den mest agtede måde at være mand på, som indebærer, at alle andre mænd positionerer sig selv i relation hertil, og som ideologisk legitimerer en global underordning af kvinder i forhold til mænd" (Connell & Messerschmidt 2005, 832, vores oversættelse).

Hegemonisk maskulinitet er dermed den på et givet tidspunkt og i en given kontekst mest anerkendte måde at være mand på². Ifølge Connell er dette et autoritativt maskulinitetsideal, som ikke findes helt udfoldet hos enkeltpersoner eller bestemte grupper – kun få mænd (eller måske slet ingen) lever i praksis op til den hegemoniske maskulinitet. Den hegemoniske maskulinitet regulerer imidlertid mænds praksis-

ser, eftersom mange mænd vil stræbe efter at leve op til idealet og/eller blive straffet for ikke at leve op til det. Hegemonisk maskulinitet skal således forstås i forhold til tre andre maskulinitetsformer: 1) Underordnede maskuliniteter, der vedrører maskulinitetsformer, som er kulturelt, juridisk eller økonomisk domineret eller ekskluderet (fx homoseksuelle mænd); 2) Medvirkende maskuliniteter, som drager nytte af den hegemonistiske maskulinitet uden selv at være hegemoniske; 3) Marginaliserede maskuliniteter, som især er knyttet til potentielt marginaliserede mænd i forhold til klasse og race (Connell 1995). Disse andre maskuliniteter kan indgå i konflikter med den hegemoniske maskulinitet, der kan blive forandret som et resultat af disse kampe. Desuden findes hegemoniske maskuliniteter på flere forskellige samfundsniveauer. Connell fremhæver selv tre empiriske niveauer – det lokale, regionale og globale (Connell & Messerschmidt 2005). Man kan således tale om hegemonisk maskulinitet på nationalt eller regionalt niveau, men også på branche- eller arbejdspladsniveau.

Selv om Connells distinktion mellem hegemonisk maskulinitet og andre former for maskulinitet ikke er formuleret specifikt til at analysere arbejds- og sikkerhedsforhold, betragter vi ideen om forskellige maskuliniteter, der står i et hierarkisk forhold til hinanden, som vigtig for forskningsfeltet. Begrebsapparatet kan således bruges til at fremanalysere, hvilke maskulinitetsformer, der er fremherskende, og hvilke der indtager en mere domineret position i et givet felt, samtidig med at der åbnes op for forandring over tid som et resultat af konflikter og forhandlinger. Dette er vigtigt for sikkerhedsforskningen, fordi forskellige maskuliniteter – med forskellige sikkerhedsimplikationer – kan stå i et modsætningsforhold til hinanden på en given arbejdsplads eller i en branche. Et fokus på magtrelationer

mellem forskellige maskulinitetsformer kan således være centralt for at forstå kampe og forandringer knyttet til sikkerhed på arbejdspladsen. Mere konkret kan vi forestille os kampe og konflikter mellem relativt traditionelle maskuliniteter, som lægger vægt på fysisk styrke og mod, og andre maskuliniteter, som lægger vægt på teknisk kunnen, teknologiske kompetencer eller boglige kompetencer. Sådanne kampe kan påvirke, hvad der bliver den mest autoritative – og dermed hegemoniske – maskulinitet på en arbejdsplads eller i en branche, og dermed have vidtrækkende implikationer for sikkerhed i arbejdet. Sikkerhedskulturen på en arbejdsplads eller i en branche er således på lang sigt blandt andet afhængig af sådanne kampe mellem forskellige maskuliniteter. Således er forandringer i retning af mere sikkert arbejde afhængige af, dels at det lykkes at (re)definere sikkert arbejde som maskulint, dels at sikkerhedsinterventioner tager højde for mandlige arbejderes maskulinitet (Jensen m.fl. 2014).

I lyset heraf bruger vi ikke kun Connells begreb om hegemonisk maskulinitet til at indkredse agtede eller autoritative maskulinitetsidealer inden for de to brancher, men også til at analysere de opbruds- og forandringsprocesser, der findes fx mellem traditionelle maskulinitetsformer og alternative måder at 'være mand på' og 'gøre sikkerhed på' inden for de to brancher. I et arbejdspladsperspektiv er hegemonisk maskulinitet relevant, ikke mindst på traditionelle mandearbejdspladser, hvor lokale hegemoniske maskulinitetsidealer – enten direkte eller indirekte – undertiden kan fungere som en kulturel ramme i forhold til hvilken, det er muligt at ændre arbejdspraksis i en retning, som er mere orienteret mod sikkerhed og arbejdsmiljø. Denne pointe demonstreres med empiriske eksempler i næste afsnit om maskulinitet, risici og sikkerhedsforskning.

Maskulinitet, risici og sikkerhedsforskning

Maskulinitetsforskeren Michael Kimmel hævder, at maskulinitet er en homosocial praksis: Mænd tester sig selv, udfører heroiske handlinger og tager risici, fordi de ønsker, at andre mænd skal opfatte dem som mandige (Kimmel 1994, 129; se også Bourdieu 2001). Andre maskulinitetsforskere hævder, at mænds risikovillighed og kontrol af frygt har været et 'leitmotiv' for hegemonisk maskulinitet op gennem den vestlige kultur (Mellström m.fl. 2014). Det afspejles i en lang række klassiske (fx Willis 1977; Haas 1977; Tolson 1977; Ackroyd & Crowdy 1990) og nutidige (fx Wicks 2002; Iacuone 2005; Paap 2006; Nielsen & Sørensen 2009; Ajslev m.fl. 2013) etnografiske studier af maskulinitet og arbejdsliv. Heri beskrives et maskulint etos, som hyl-der kapacitet til at udføre fysisk hårdt arbejde som grundpillen omkring hvilken, hegemonisk maskulinitet konstrueres på mandsdominerede arbejdspladser. For eksempel bemærker Iacuone, at:

"På en byggeplads er der en opfattelse af, at mænd har brug for at være hårde og ikke bør være bange for at deltage i fysisk krævende opgaver [...] og har brug for at legemliggøre en vovehalsholdning [...] Den dominerende maskuline kultur påvirker bygningsarbejderes holdninger til arbejdsmiljøet. Den hegemoniske maskulinitet foreskriver, at mænd bør være hårde, dominere andre og ikke bør være bange for farer. Derfor er dette sociale miljø befordrende for risikovillighed. I visse situationer er det faktisk påkrævet af folk" (Iacuone 2005, 250f; 262, vores oversættelse).

I lyset af mænds vedvarende overrepræsentation i ulykkesstatistikker og den historiske sammenhæng mellem maskulinitet og risikovillighed er det overraskende, at den etablerede sikkerhedsforskning ikke i høje-

re grad har undersøgt betydningen af køn som social kategori, særligt fordi langt de fleste af de arbejdspladser, som typisk undersøges af ulykkesforskere, er stærkt eller helt mandedominerede (se 'review' i Kyed 2014a; Jensen m.fl. 2014).

Dog har særligt to tidligere studier af forholdet mellem maskulinitet og sikkerhed inden for henholdsvis organisations- og kønsforskning inspireret os. Det ene er Ely og Meyersons (2010) studie, som viser, hvordan den lokale hegemoniske maskulinitet på to amerikanske boreplatforme, der tidligere tilskyndede medarbejderne til at tilside-sætte deres egen sikkerhed og praktisere en risikobetonet maskulinitet, er blevet forandret. Ely og Meyerson foreslår, at organisationskulturer spiller en central rolle i forhold til at udstyre mandlige medarbejdere med kulturelle skabeloner til at *bryde* med traditionelle maskulinitetsformer. Dette kan ske ved at motivere til ændrede samarbejdsformer, der er i overensstemmelse med sikkerhedspraksis – eksempelvis en læringskultur, der belønner, at medarbejderne søger hjælp og erkender uvidenhed eller fejl i forbindelse med arbejdet. Det andet studie, som har inspireret vores tilgang til maskulinitet og sikkerhed, er Somerville og Abrahamssons (2007) undersøgelse blandt australske minearbejdere. Studiet viser, hvordan det gennem en årrække har været vanskeligt at forandre mandlige minearbejderes risikoadfærd og skabe mere sikkerhed. Risici og skader var del af deres kultur og kønnede fagidentitet. Men studiet viser, at ved at inddrage fremtrædende diskurser i samfundet omkring veltrænede mandekroppe og inkorporere dem i organisationens sikkerhedsstræning, lykkedes det at forandre sikkerhedspraksis via idealer, som også appellerede til grundlæggende værdier i den eksisterende 'hypermaskuline' kultur. Således blev de feminint konnoterede sikkerhedsattituder kulturelt rekonfigureret til maskuline kompetencer.

De to studier repræsenterer to forskellige måder at arbejde med maskulinitet og sikkerhed på. Mens Ely og Meyerson viser, at sikkerhed på arbejdspladser kan fremmes ved at skabe organisatorisk rum til at *bryde* med farlige eller usikre maskulinitetspraksisser, så åbner Somerville & Abrahamsson for, at organisationskulturer kan *rekonfigureres*, således at maskuline arbejdsidentiteter kan forenes med idealer om sikker arbejdspraksis på traditionelle mandearbejdspladser. Konsekvensen af sidstnævnte tilgang er, at der ikke behøver at være en modsætning mellem at være maskulin og at være sikker.

Metoder, data og kontekst

Nærværende artikels analyser er baseret på resultater af en kvantitativ og en kvalitativ undersøgelse, som er foretaget i relation til MARS-projektet. *Den kvantitative undersøgelse* består af et prospektivt kohortestudie. Der er tale om en survey med 2.500 tilfældigt udvalgte slagteriarbejdere organiseret i NNF og fordelt på 28 slagterier landet over samt 3.888 fuldtidsansatte ambulanceredere fordelt på 127 brand- og redningsstationer. Dataene er indsamlet i perioden 2010 til 2012. Svarprocenten i surveyen var på henholdsvis 55 og 63 % for den første runde, hvilket giver en stikprøvestørrelse på i alt 3,543 for de analyser, der er præsenteret i denne artikel.

I det følgende fokuserer vi på analyser af sammenhængen mellem traditionelle maskulinitetsformer og sikkerhed på arbejdspladsen. Der findes ikke standardiserede måder at måle forskelle i maskulinitetsformer via kvantitative metoder i en dansk kontekst. Efter en gennemgang af eksisterende måleinstrumenter valgte vi The Male Role Norms Inventory som vores primære mål for maskulinitet (MRNI) (Levant 1996; Levant m.fl. 2007). Det teoretiske udgangspunktet for denne maskulinitetsskala er,

at køn er en social kategori eller en social konstruktion, hvortil der knytter sig et *sæt af traditionelle maskulinitetsidealer*, som man kan måle graden af tilslutning til. Levant kobler sig i sin diskussion af måleinstrumentet til Connells begreb om hegemonisk maskulinitet, herunder til pointen om at bestemte maskuliniteter opnår hegemoni og dermed er med til at regulere mænds sociale praksis (Levant & Richmond 2007). MRNI har været anvendt i mange forskellige kontekster som en måde at gribe forskelle i den måde, mænd forstår sig selv som mænd på (Levant & Richmond 2007). Skalaen udgør derfor et forholdsvis veludviklet analyseapparat til at undersøge sammenhængen mellem idealer om maskulinitet og holdninger til andre spørgsmål eller til praksis; fx som i denne artikels tilfælde sammenhængen til holdninger om sikkerhed på arbejdspladsen. Det er væsentligt at holde sig for øje, at MRNI kun forsøger at måle tilslutningen til forholdsvis traditionelle maskulinitetsidealer, hvorimod den *ikke* måler hvilke alternative maskulinitetsidealer, der kunne findes. Man kan derfor ikke slutte, at fravær af støtte til traditionelle maskulinitetsidealer i sig selv udtrykker støtte til alternative maskulinitetsidealer.

MRNI består af i alt syv underskalaer, hvoraf vi benytter de fire. Det skyldes, at to af skalaerne ('non-relational attitudes towards sexuality' og 'fear and hatred of homosexuals') var eksplicit relateret til seksualitet, hvorfor vi vurderede, at det i respondenternes øjne kunne fremstå illegitimt, at de var medtaget i en undersøgelse om arbejdsmiljø. Den sidste underskala ('avoidance of femininity') indeholdt ligeledes formuleringer, som vi vurderede, at det var irrelevant og vanskeligt at spørge ind til i denne type undersøgelse. De fire underskalaer, vi benyttede os af, var følgende (i parenteserne angives eksempler på udsagn, som deltagerne skulle erklære sig enige eller

uenige i, på en fem-punkts skala): 'extreme self-reliance' ('Mænd bør være i stand til at reparere de fleste ting i deres hjem'), 'aggression' ('Det er vigtigt for en mand at tage chancer, selvom han kan risikere at komme til skade'), 'dominance' ('Den danske statsminister bør altid være en mand) og 'restrictive emotionality' ('Det er lidt pinligt, hvis en mand græder på grund af en trist kærlighedshistorie').

Da det er første gang, skalaen har været anvendt i Danmark, er spørgsmålsformuleringer blevet oversat til dansk efter gængse anbefalinger om fx tilbageoversættelse (Brislin 1970) og pilottest. Samtlige 29 spørgsmål i den amerikanske version af MRNI blev således oversat og pilottestet, men af pladshensyn endte vi med at inkludere i alt fire 'items' fra hver underskala; det vil sige i alt 16 spørgsmål. Skalaens pålidelighed (som er et udtryk for, hvor ens deltagerne har svaret på de 16 spørgsmål) var tilfredsstillende (Cronbachs $\alpha = 0.85$).

Som supplement til MRNI inkluderede vi et hyppigt anvendt spørgebatteri udviklet af Bem (1974) (Bem Sex Role Inventory), som måler karaktertræk, der sociokulturelt er relateret til køn. Her blev deltagerne bedt om at vurdere, hvor godt en række karaktertræk passede på dem. I alt 10 karaktertræk (fx 'dominerende', 'risikovillig', 'siger sin mening'), som traditionelt set har været forbundet med mænd og maskulinitet, blev valgt sammen med fem karaktertræk (fx 'blid', 'kærlig', 'varm'), som traditionelt set har været forbundet med kvinder og femininitet. Skalaernes pålidelighed var i begge tilfælde tilfredsstillende (Cronbachs $\alpha = 0.82$ og 0.75).

Den kvalitative, etnografiske undersøgelse går i dybden med en af de to brancher – nemlig ambulanceredderne (Kyed 2014a). Undersøgelsen er udført med det formål at analysere sammenhæng mellem maskulinitets- og sikkerhedspraksis blandt danske ambulanceredderne. Det kvalitative datama-

teriale består for det første af et omfattende etnografisk feltstudium (575 timer) udført blandt ambulanceredderne på to danske brand- og redningsstationer. For det andet indgår der 20 kvalitative interviews med følgende aktører: 10 ambulanceredderne (udvalgt på baggrund af ovennævnte survey), 5 ulykkesramte reddere (udvalgt fra virksomhedens ulykkesregister), 3 fællesarbejds miljørepræsentanter og 2 stationsledere. Materialet er kodet i det kvalitative dataanalyseprogram NVivo.

Med inddragelse af data fra disse to typer af undersøgelser bygger artiklen på princippet om metodekombination, idet forholdet mellem maskulinitet og sikkerhed er analyseret både i bredde og dybde med henblik på at styrke undersøgelsens validitet. Det ideelle ville naturligvis have været, hvis der var foretaget feltarbejde inden for begge de to brancher, men det har ikke været muligt. Hovedvægten i analysen ligger derfor på ambulanceredderne.

Analyse I: Traditionelle maskulinitetsidealer

De kvantitative analyser tager, som nævnt, udgangspunkt i MRNI-skalaens mål for traditionelle maskulinitetsidealer og undersøger, om der er en sammenhæng mellem deltagerens svar på skalaens spørgsmål og forskellige mål for sikkerhed på arbejdspladsen.

Analyserne³ viser, at maskulinitet er forbundet med sikkerhedsadfærd på flere – og delvis modstridende – måder: Et vigtigt fund er, at der er en svag, men statistisk signifikant sammenhæng mellem tilslutning til traditionelle maskulinitetsidealer og overtrædelser af sikkerhedsregler (Pearsons $\rho = 0.10$, p-værdi < 0.001). Med andre ord er der en svag tendens til, at jo mere en deltager er i de traditionelle maskulinitetsidealer, desto mere tilbøjelige er de også til at overtræde regler om sikkerhed på arbejds-

pladsen. Analyserne giver også nogle bud på, hvorfor der er en sådan sammenhæng: Analyserne viser således sammenhænge mellem MRNI og 1) søgen efter risiko og spænding, 2) begrundelser om egen 'dygtighed' samt 3) den opfattelse af ens arbejde reelt ikke er farligt. Resultaterne peger således på, at jo mere traditionelle maskulinitetsidealer mændene har, desto større tendens har de til at søge risiko eller spænding samt til at opfatte sikkerhedsreglerne som noget, der ikke er rettet mod dem, men mod andre mænd, der opfattes som mindre kompetente, eller som udfører mere farligt arbejde end dem selv. *Et andet* vigtigt fund peger på, at de mænd, som havde de mest traditionelle maskulinitetsidealer, var mindre tilbøjelige til at indrapportere sikkerhedsproblemer til ledelsen (Pearsons $\rho = 0.18$, p -værdi < 0.001). *Et tredje* fund viser en sammenhæng mellem arbejdsulykker og maskulinitetsidealer: Jo mere traditionelle maskulinitetsidealer deltagerne i undersøgelsen tilslutter sig, desto større tilbøjelighed har de til at angive, at de har været ude for en arbejdsulykke⁴. I dette tilfælde giver analyserne også et bud på en forklaring på disse sammenhænge: For ambulanceredderne gælder, at jo mere traditionelle maskulinitetsidealer de har, desto større er sandsynligheden for, at de 'har løftet en patient alene, selvom der burde være to til at gøre det'. Sandsynligheden stiger fra ca. 6 % for de, der tager størst afstand fra de traditionelle maskulinitetsidealer til mere end 15 % for dem, der erklærer sig mest enige i udsagnene; hos slagteriarbejderne viser analyserne en lignende sammenhæng, der dog er relateret til at 'sætte en ære i at arbejde hurtigere end sine kollegaer' og den deraf følgende risiko for at komme ud for en skæreulykke.

De tre ovenfor nævnte analyser peger alle på en negativ sammenhæng mellem traditionel maskulinitet og sikkerhed på arbejdet. Omvendt viser analyserne af måleinstru-

mentet Bem Sex Role Inventory imidlertid også, at tilbøjelighed til at stå fast og 'sige sin mening' – et karaktertræk, der kan tolkes som et aspekt ved traditionel maskulinitet – hænger positivt sammen med tilbøjeligheden til at indrapportere sikkerhedsproblemer til ledelsen. Her kan tilstedeværelse af karaktertræk, som traditionelt er koblet til maskulinitet, altså se ud til at have en positiv betydning for sikkerheden (Nielsen m.fl. 2014; Christensen m.fl. 2014).⁵

Hvad angår udbredelse, ser det overordnet ud at til, at tilslutningen til de traditionelle maskulinitetsidealer er lav.⁶ Gennemsnitligt er det kun 10 % af mændene i de to brancher, der tilslutter sig disse idealer. Der er dog en tendens til, at de er mere udbredte blandt slagteriarbejdere (14 %), end ambulanceredderne (7 %). Hvad angår generalisering til andre mænd i Danmark, kan man med en vis rimelighed antage, at tilslutningen til de traditionelle maskulinitetsidealer blandt mænd i al almindelighed vil være lavere end blandt de faglærte og ufaglærte mænd i de to brancher. Denne formodning er baseret på eksisterende studier, der viser, at lavere uddannede generelt udviser en større støtte til traditionelle køns- og maskulinitetsidealer end middelklassen (Hestbæk 1995; Platin 2007; Brandth & Kvande 2014, Bloksgaard m.fl. 2015).

Da det er første gang MRNI-skalaen anvendes i Danmark, kan den kvantitative undersøgelse ikke i sig selv sige noget om ændringer i maskulinitetsidealer og deres sammenhæng med sikkerhed på arbejdspladsen over tid. Her kan den etnografiske undersøgelse imidlertid bidrage til at indkredse forandringsprocesser.

Analyse II: Ambulanceredderne – traditionelle 'helteroller'?

Den kvalitative, etnografiske undersøgelse viser, at kulturen blandt danske ambulan-

ceredderer er kendetegnet ved et skifte væk fra en kultur, som var præget af det, der i den offentlige debat ofte kaldes et 'Tazan- og John Wayne-syndrom'. Flere af de interviewede reddere bruger selv disse betegnelser til at beskrive, hvordan kulturen har bevæget sig væk fra en forventning om, at ambulanceredderne kunne og ville løfte patienter og ikke viste fysisk sårbarhed ved at bede om hjælp til at løfte tunge byrder; ligesom den har bevæget sig væk fra et ideal om, at ambulanceredderne burde ignorere emotionelle belastninger efter barske redningsaktioner. Denne kultur – som var baseret på traditionelle maskulinitetsidealer om, at mænd bør udvise styrke, selvhjulpenhed og følelsesmæssig upåvirkelighed – er ifølge informanterne de seneste år blevet erstattet af mere komplekse forståelser af de fysiske og psykiske belastninger, der følger af arbejdet.

I det følgende går vi i dybden med de mandlige ambulanceredders sikkerhedspraksis gennem tre nedslag: deres frasigelse af helterollen, deres praksis omkring løft samt deres samarbejdsrelationer med andre sundhedsprofessionelle.

Ambulanceredderer vil ikke være helte

Helterollen er socialhistorisk stærkt maskulint konnoteret i den vestlige verden (Mellström m.fl. 2014). Den engelske kriminolog Anthony Whitehead argumenterer for, at

“idet helten er et utvetydigt og eksemplarisk symbol på maskulinitet, kan maskulinitet defineres som heroisme” (Whitehead 2005, 413, vores oversættelse).

Derfor, hævder Whitehead, står enhver fordring på maskulinitet i relation til mandens evne til at udvise mod. Amerikanske studier af brandvæsener, som også kører ambulancekørsel, har eksempelvis vist, hvordan reddere værdsætter offentlighedens positio-

nering af dem som helte, men også internt taler en heltmodig rolle frem i forbindelse med uformelle samtaler på stationen (Tracy & Scott 2006). Derimod er mindre heroiske og mere omsorgskrævende opgaver en trussel mod de mandlige redderes maskuline selvidentitet (Ibid; Palmer 1983).

Mandlige ambulanceredderer i Danmark positioneres også ofte som helte i medierne, hvor flere danske tv-programmer om ambulanceredderens hverdag tematiserer arbejdet som barskt og højdramatisk (Kyed 2014a; 2014b). Men modsat de amerikanske studier, viser vores kvalitative undersøgelse, at mange ambulanceredderer tager afstand fra helterollen. Dette kan skyldes, at helterollen indebærer en række symbolske forpligtelser, som skaber sikkerhedsrisici. Eksempelvis tager en redder i forbindelse med et interview afstand fra kollegers 'heroiske' risikoadfærd på følgende måde:

“Kan du huske den historie, der var her i vinters, hvor der var en, der var kørt ud på isen i sin bil, og to brandfolk var ude og redde ham ind. Den er der blevet snakket meget om nede på stationen. Det kan godt være, de to blev hædret officielt, men blandt redningsmandskab, er de nogle kvajpander, fordi de ikke har styr på deres egen sikkerhed. De har taget en unødvendig risiko ved at kravle ud på isen, ved at slå ruderne ud på bilen og kravle ind i den.”

Redderen fortsætter dette citat med at remse en række uigennemtænkte risici op, som han mener kollegerne tog i situationen. Budskabet er klart: Redderer, der betragter sig selv som helte, risikerer at havne i situationer, hvor de må kompromittere deres egen sikkerhed for at bekræfte en heroisk identitet. Derfor er redderen og hans kolleger kritiske overfor andre kolleger, som *“spiller helte”*.

De mandlige ambulanceredderes sikkerhedspraksisser og maskuliniteter er stærkt

influeret af et kulturelt ideal om ro og overblik. Dette ideal bliver i dagligdagen materialiseret gennem forskellige fraser som eksempelvis, at man i ambulancearbejde skal *"lære at skynde sig langsomt"*. Evnen til at være rolig, analytisk og bevare overblikket i pressede situationer indebærer en, i forhold til den heroiske helterolle, alternativ maskulin identitet. Den indebærer et ideal om, at det er via kompetencen til at skynde sig langsomt, at ambulancereddere evner at bevare roen og overblikket. Dette anses som afgørende for at forudse risici i forbindelse med potentielt farlige situationer. En kompetence, som ifølge ambulancereddere, var mangelfuld i ovennævnte situation med brandmændene på isen. Således tilskynder ambulancereddernes kulturelle sikkerhedspraksis dem til at tage afstand fra en maskulinitetsform, som er forankret i risikovillighed, og i stedet praktisere maskulinitet gennem idealiseret formålsrationalitet, der hylder følelsesmæssig kontrol i akutte situationer. Dermed bryder ambulanceredderne eksplicit med den maskuline frygtløse helterolle, som omverdenen stiller til rådighed for dem. Ambulanceredderne konstruerer dermed maskulinitet ud fra specifikke måder at forholde sig til verden på – som analytisk rationalitet og stoicisme, der allerede er kulturelt konnoterede som maskuline og derfor står kulturelt til rådighed for en alternativ konstruktion af maskulinitet. Således er ambulancereddernes lokale hegemoniske maskulinitet ikke baseret på idealer om mod, men derimod om ro, overblik og analytiske kompetencer til at forudse potentielle risici i kritiske situationer. Når kolleger tager unødige chancer og 'spiller helte', praktiserer de en, i Connells terminologi, marginaliseret form for maskulinitet i arbejdspladskonteksten, fordi de anses som dumdristige og dermed ikke lever op til det kulturelle ideal om at gennemtænke potentielle risici.

Kampen mod løft i ambulancearbejdet

De senere år er der også sket en grundlæggende forandring i ambulancereddernes opfattelse af, hvad der er passende adfærd i forhold til at løfte og bære patienter. Ambulanceredderne fremhæver ofte, at hvis byrden er tung eller løftet akavet, så ringer de efter flere folk, som kan hjælpe med at løfte. Udbredelsen af denne praksis har fordret et brud med de normer, som ansprede de mandlige ambulancereddere til at undlade at bede om hjælp. Selv relativt unge redde-re, som i dag er i starten af 30'erne, kan huske, hvordan det engang var normen, at alle patienter blev løftet og båret i guldstol over på båren eller op og ned af trapper. Under feltarbejdet fortalte ambulanceassistenten Konrad, som har været redder i 28 år, at

*"folk kan ofte meget mere, end vi tror, og de selv tror, og langt mere end deres pårørende tror".
"Derfor [pointerer Konrad] er der ingen grund til at løfte på dem, hvis de selv kan gå. I gamle dage havde vi ingen hjælpemidler, og dér skulle vi løfte alle. Det var nærmest fyringsgrundlag, hvis man lod en hjertepatient gå selv".*

George, en anden meget erfaren ambulanceredder, fortæller, at

"dengang skulle folk bæres. Det var lige meget, om de boede på 2. eller 3. sal. Havde de slået en finger, så skulle de bæres ned. Men det er jo anderledes i dag".

Disse udsagn taler direkte ind i tidligere tiders sikkerheds- og arbejdspladskultur, hvor fysisk styrke sammen med evnen til at køre ambulance ansås for at være de vigtigste kompetencer for en ambulanceredder. I dag er der derimod et princip om, at alle patienter, der kan gå, skal gå. Denne sikkerhedsnorm er blevet institutionaliseret i praksis omkring patienthåndtering. Under søgelsens observationsdata viser således,

at noget af det første, ambulanceredderne spørger en patient om, er, om patienten "selv kan gå". Ikke sjældent svarer især de ældre patienter, at de ikke kan gå. Her indleder ambulanceredderne ofte en forhandling med patienten om, hvorvidt de kan gå, hvis redderne støtter dem. Denne praksis ses også ofte i relativt akutte situationer. Nogle ambulanceredderne fremhæver, at det ofte er bedst for patienten at gå selv i stedet for, at de sygeliggøres unødigt.

Denne forandring er ligeledes båret af en teknologisk udvikling, som betyder, at ambulanceredderne i dag har alternativer i form af tekniske hjælpemidler til at løfte patienterne, særligt i ikke-akutte situationer. Det betyder også, at værdien af fysisk styrke er reduceret – både funktionelt og socialt. I dag har de fleste reddere mere identitet investeret i "at have styr på sit materiel" og at kunne bruge det i udfordrende situationer – frem for fysisk styrke. Teknisk kunnen er således socialt genkendeligt som en maskulin kompetence, og denne kobling af teknologi og maskulinitet muliggør en rekonfiguration af redderens maskulinitet, således at det bliver maskulint at arbejde sikkert, netop fordi sikkerheden beror på mestring af teknologi. Her kan vi med andre ord spore en latent kamp i arbejdspladskulturen mellem en traditionel maskulinitet baseret på fysisk styrke og en alternativ teknologisk orienteret maskulinitet (jf. Boyle 2002). Således stiller kombinationen af den teknologiske udvikling, en stigende bevidsthed om egen fysisk sårbarhed samt patienters robusthed og endelig ambulancereddernes uddannelsesmæssige løft nye maskuline identiteter til rådighed, som i det store hele er forenelige med sikkerhed.

Kampen mod omverdenens kønnede forventninger

Da ambulancearbejde foregår i et åbent system, hvor ambulanceredderne konstant

samarbejder med andet sundhedspersonale om at løse ambulancearbejdets opgaver, må kulturelle forandringer af praksis ikke alene gennemføres blandt redderne, men også i relationen til patienterne og andre sundhedsfaglige samarbejdspartnere. I forhold til den sidste gruppe mødes ambulanceredderne ofte af en normativ forventning om, at de vil løfte patienter, også selvom det ikke er en akut situation. En forventning, der synes at udspringe af stereotype og traditionelle kønnede forventninger (Ridge-way 2009). Ambulanceredderne har typisk været kendt for at være stærke mænd, som løftede patienter. Det er tydeligt, at denne traditionelle forestilling stadig er fremtrædende i omverdenen, selvom redderne internt har gjort et stort arbejde for at ændre på kulturen omkring denne løftepraksis.

Ambulanceredderne oplever fx ofte, at kvindeligt sundhedspersonale forsøger at slippe for at hente sikkerhedsudstyr. Da en redder under et interview adspørges, hvordan han oplever samarbejdet med andre sundhedsfaglige på sygehuse og plejehjem, svarer han således:

"Der kommer to stærke mænd, så kan I lige løfte". Det hører jeg et utal af gange. Så plejer min kommentar bare at være, om de tror, deres ryg er mere værd end min? 'Nej, men kan I ikke?'. Nej, det kan vi ikke. Det er lift, ellers må I sende to 'mand' ind og hjælpe [...]"

Interviewer: "Men det er sådan en standard kommentar?"

Redder: "Ja, det er jo fordi, at der traditionelt har været mange mænd i vores branche, og kvinder inden for det sundhedsfaglige [...] det er jo sådan en eller anden gammel [...]"

Når redderne positioneres som stærke mænd, så taler sundhedspersonalet "ind i en lang tradition af kønnede kropsidealer"

(Lehn-Christensen & Holen 2013, 62), hvori redderne bærer socialt genkendelige maskuline kropstegn (Søndergaard 1996, 98). Men redderen i citatet, der objektivt set er en stor og stærk mand, afviser sygeplejerskernes kønnede gestus og insisterer i stedet på hjælpemidler. Med svaret "*er din krop mere værd end min?*" omfortolker han situationen og kønsrelationen til et spørgsmål om et fysisk arbejdsmiljø og lønarbejderforhold. Det er vanskeligt at vide, hvor intentionel de kvindelige sundhedsfaglige samarbejdspartneres kønspraksis er i disse situationer (jf. Martin 2003). Men ved at afvise positionen som stærk mand og spørge, om sygeplejerskerne tror, at deres rygge er mere værd end hans, blotlægges det sikkerhedskompromitterende element i det kvindelige sundhedspersonales forventninger. Reddernes modstand og undertiden trodsige insisteren på at få sikkerhedsudstyr i disse situationer er gennemgående i det kvalitative materiale.⁷

Det er også en mulig tolkning, at ambulancereddernes modstand i disse samarbejdsrelationer skyldes, at forventningen om at udvise kropslighed og fysisk styrke indebærer en faglig devaluering, som er historisk indlejret i relationen mellem sygeplejersker og ambulancereddere. Traditionelt har ambulancereddere – ligesom portører – haft en symbolsk position som sundhedsvæsenet 'muskelmænd', mens sygeplejersker har nydt højere status og *professionel* anerkendelse. Positioneringen som stærk mand er derfor en potentielt devaluerende symbolsk position. Således kan modvilje mod at udføre opgaver, som kræver fysisk styrke, skyldes, at de mandlige ambulancereddere oplever, at det underminerer deres stigende sundhedsfaglige status, hvis de forbindes med muskler snarere end viden (se også Simpson 2009 angående mandlige sygeplejerskers modstand mod at løfte).

Konkluderende diskussion

Artiklen har sat fokus på forholdet mellem maskulinitet og sikkerhed ud fra den grundtese, at maskulinitet har betydning for sikkerhedspraksis i arbejdslivet. Vi har taget udgangspunkt i to typer mandedominerede arbejdspladser med høj ulykkesfrekvens og undersøgt slagteriarbejdere og ambulancereddere. Vi har sat spot på traditionelle maskulinitetsformer, som indebærer, at mænd mødes med forventning om dristighed, vovemod, fysisk styrke og 'hårdhed'. Det er disse traditionelle maskulinitetsformer, vi har forfulgt i artiklen først gennem en kvantitativ spørgeskemaundersøgelse af slagteriarbejdere og ambulanceredderne, dernæst gennem et etnografisk kvalitativt studium af ambulanceredderes sikkerheds- og maskulinitetspraksis.

Resultaterne fra den kvantitative undersøgelse viser, at traditionelle maskulinitetsidealer øger mænds tilbøjelighed til at overtræde sikkerhedsregler, til at undlade at indrapportere sikkerhedsovertrædelser samt øger risikoen for arbejdsulykker. Omvendt gælder det, at traditionelt maskulint konnoterede karaktertræk også kan have en positiv virkning på sikkerhed i forhold til at stå fast på egne meninger over for ledelsen. Samlet set viser den statistiske undersøgelse en sammenhæng mellem maskulinitet, sikkerhed og ulykker, men den giver samtidig en indikation på, at de traditionelle maskulinitetsidealer har en relativt begrænset udbredelse. Den statistiske undersøgelse tyder således ikke på, at traditionelle maskulinitetsidealer skulle have en hegemonisk status blandt mændene i de to brancher. Det næste spørgsmål har derfor været, hvilke alternative idealer, der er på spil, og hvilke forandringsprocesser i forhold til maskulinitet og sikkerhed dette peger i retning af?

Dette giver den kvalitative analyse baseret på feltarbejde blandt ambulancereddere nogle svar på. Først og fremmest viser un-

dersøgelsen, at traditionelle maskulinitets-idealiser om fysisk styrke, mod og risikotagning ikke længere er hegemoniske blandt ambulanceredderne. Tværtimod omtales reddere, der "spiller helte", og som praktiserer adfærd som forbindes med "Tarzan og John Wayne-syndromet", som problematiske af deres kollegaer (Kyed 2014a; 2014b). Ambulanceredderne udtrykker en bevidsthed om, at de skal "passe på sig selv" og hinanden for at kunne hjælpe andre. Desuden fortæller de, at der inden for faget er kommet en markant større bevidsthed om nødvendigheden af at undgå tunge løft og af at tale om barske oplevelser, hvis man skal modvirke fysisk og psykisk nedslidning. Endelig viser analysen, at omgivelsernes forventninger til redderne udfordrer deres bevægelse væk fra tidligere idealer om at praktisere maskulinitet via fysisk styrke. Dette gælder fx i samarbejdet med andre dele af sundhedspersonalet.

I starten af artiklen beskrev vi, hvordan Ely og Meyserson (2010) har vist, at sikkerheden kunne fremmes på amerikanske boreplatforme ved at de mandlige medarbejdere brød med traditionel maskulin adfærd, mens Somerville og Abrahamssons (2007) studie af australske minearbejdere viste, at sikkerhed undertiden kan forenes med maskulinitet, hvis sikkerhedsidealene er forenelige med en maskulinitet, som de mandlige medarbejdere kan identificere sig med. Vores studie i en aktuel dansk kontekst viser, at ambulancereddernes konstruktion af maskulinitet er dynamisk og at maskulinitetsidealene er genstand for konflikt og forhandling. For samtidig med at redderne praktiserer sikkerhed ved at bryde med traditionelle normer for maskulinitet – eksempelvis ved at nægte at løfte og insistere på tekniske hjælpemidler – er der en række situationer, hvor måder at forholde sig til verden på, der er kulturelt forbundet med maskulinitet, fungerer som symbolsk

løftestang for etablering af en mere sikker arbejdspraksis. De mandlige reddere fremhæver fx evnen til at gennemtænke mulige risici samt tekniske kompetencer til at bruge de rette tekniske hjælpemidler i vanskelige situationer. Vi har også set dette ideal eksemplificeret i eksemplet med redderen, der kritiserede kolleger for at spille helte, fordi deres redningsaktion på isen indebar, at de løb en række uigennemtænkte risici. Måder at forholde sig til verden på og praksisformer, som allerede er kulturelt forbundet med maskulinitet – som målrationalitet og teknologisk kunnen – kan således medvirke til at sikkerhed og maskulinitet kan blive forenelige størrelser⁸.

Resultaternes betydning for arbejdsmiljøarbejde

Resultaterne i denne undersøgelse kan bidrage til at informere sikkerheds- og arbejdsmiljøarbejde på mindst to måder. For det første ved at rette fokus mod betydningen af køn og maskulinitet i arbejdsmiljøarbejde. Vores argument er, at måden køn og maskulinitet er konfigureret på har central betydning for måden, hvorpå (u)sikkerhed praktiseres, samt mulighederne for at arbejde målrettet med sikkerhed på forskellige arbejdspladser. Det er også nærliggende at forestille sig, at køn og maskulinitet har betydning for andre aspekter af arbejdsmiljøet end dem, der handler om ulykker og sikkerhed. Yderligere analyser fra MARS-projektet viser fx, at såvel sygefravær og sygenærvær er påvirket af den måde, mænd 'gør' maskulinitet på (Hansen m.fl. 2014).

For det andet viser vores undersøgelser, at maskulinitet ikke per se bør anses som en risikofaktor – trods mænds statistiske overrepræsentation i ulykkesstatistikker. Hvis måden eksisterende maskulinitetsidealiser er konfigureret i den lokale arbejdspladskultur på arbejdspladser medtænkes, kan disse bruges som løftestænger i arbejdsmiljø- og

sikkerhedsarbejde. Vores kvalitative studier af ambulanceredde viser eksempelvis, at maskulint konnoterede idealer om rationalitet, strategisk sans, vilje til konfrontation, handlekraftighed og tekniske kompetencer, kan blive omdrejningspunkter for sikkerhed i hverdagen. Det afgørende er muligheden for at gøre det sikre arbejde maskulint.

Perspektiver for fremtidig forskning

Analyserne i denne artikel har vist, at køn og maskulinitet er en relevant optik at undersøge sikkerheds- og arbejdsmiljøproblematikker i. Det er tydeligt, at der både eksplicit og implicit stilles forventninger til mænds adfærd, som er forbundet med normative forestillinger om de mest acceptere-

de måder at være mand på i arbejdsplads- og branchesammenhæng. Disse forventninger (fra mændene selv og fra omgivelserne) påvirker sikkerhedsadfærden blandt mænd.

Imidlertid er hverken idealer eller forventninger statiske, men knyttet til en kontinuerlig udvikling. Derfor er det en udfordring for fremtidig forskning i maskulinitet og sikkerhed at medtænke fx ændringer i traditionelle kønsstereotype forståelser som et led i at forstå udviklingen af alternative sikkerhedspraksisser, såvel som rekonfigurationer af tidligere praksis. Et centralt led i dette er endvidere at være opmærksom på, at disse muligheder for at bryde med stereotype forståelser formentlig vil udfolde sig forskelligt i forhold til alder, klasse og etnicitet.

NOTER

- 1 Artiklen bygger på resultater fra projektet MARS: Mænd, Arbejdsulykker og Sikkerhed. Projektet er et samarbejdsprojekt mellem Institut for Sociologi og Socialt Arbejde, Aalborg Universitet og Arbejdsmedicinsk Klinik, Regionshospitalet i Herning. Se uddybende <http://www.soc.aau.dk/forskning/mars/forside/>. Vi takker Arbejdsmiljøforskningsfonden for støtte til projektet.
- 2 For Connell er det centralt, at hegemonisk maskulinitet er forbundet med en generel patriarkalsk kønsstruktur. Hermed forudsættes en sammenhæng mellem den mest anerkendte måde at være mand på og mænds dominerende position i samfundet. Det kan imidlertid diskuteres, om man teoretisk kan forudsætte en sådan sammenhæng. Fx er det i nutidens nordiske velfærdsstater muligt at lokalisere dominerende maskulinitetsformer, som ikke nødvendigvis er baseret på mandedominans, men snarere på et ideal om at mænd bidrager til ligestilling i samfundet (Beasley 2008; Christensen & Jensen 2014).
- 3 Analyserne i det følgende er simple korrelationskoefficienter og logistisk regression. Analyserne bliver beskrevet i flere detaljer i Nielsen m.fl. (2014) og Christensen m.fl. (2014) og kan rekvireres ved henvendelse til forfatterne.
- 4 Da der er tale om selvrapporterede arbejdsulykker målt via spørgeskemaet, må man tage forbehold for at resultatet kan være biased fx som følge af social desirability.
- 5 En mulig tolkning kunne pege på eksistensen af en kollektiv maskulin lønarbejderkultur, som nok kan have traditionelle maskuline træk, men som samtidig står i et antagonistisk forhold til arbejdsgivere og dermed rummer en modstand mod fx nedslidning på arbejdspladsen.
- 6 Her må dog tages forbehold for forskellige typer af 'social desirability', som kan have medført målefejl, især givet undersøgelsens kontekst. Undersøgelsen er således blevet præsenteret for informanterne som en undersøgelse af forholdet mellem maskulinitet og sikkerhed på arbejdspladsen. Det er muligt, at nogle informanter bevidst eller ubevidst har nedtonet tilslutningen til tra-

ditionel maskulinitet, netop for ikke at fremstå som traditionelle mænd, der kommer ud for arbejdsulykker, *fordi* de er traditionelle mænd. I så fald underrapporteres tilslutningen til traditionel maskulinitet.

- 7 Denne pointe passer desuden godt med det kvantitative delfund, som tilsiger, at traditionelt maskulint konnoterede karaktertræk som at stå fast og 'sige sin mening' kan have en positiv betydning for arbejdspladssikkerheden. Se også fodnote 5.

- 8 I et magtperspektiv kunne en mindre optimistisk tolkning være, at en traditionel arbejderklasse maskulinitet er ved at erodere bort som en konsekvens af samfundsmæssige magtforhold, og at dette først og fremmest er et vidnesbyrd om middelklassens kulturelle hegemoni. Arbejderklasse mænd pålægges dermed at være mænd på samme måde som middelklasse mænd. Det falder uden for nærværende artikels rammer at behandle denne tolkning yderligere.

REFERENCER

- Ackroyd, Stephen & Philip A. Crowdy (1990): Can culture be managed? Working with "raw" material: The case of the english slaughtermen, i *Personnel Review*, 19, 5, 3-13.
- Ajslev, Jeppe. Z. m.fl. (2013): Habituating pain: Questioning pain and physical strain as inextricable conditions in the construction industry, i *Nordic Journal of Working Life Studies*, 3, 3, 195-218.
- Arbejdstilsynet (2013): *Anmeldte arbejdsulykker 2007-12. Årsopgørelse 2012*, København, Arbejdstilsynet.
- Beasley, Christine (2008): Rethinking hegemonic masculinity in a globalizing world, i *Men and Masculinities*, 11, 1, 86-103.
- Bem, Sandra L. (1974): The measurement of psychological androgyny, i *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 42, 2, 155-162.
- Bloksgaard, Lotte m.fl. (2015): Masculinity Ideals in a contemporary Danish Context, i *Nordic Journal of Feminist and Gender Research* (under revision).
- Bourdieu, Pierre (2001): *Den maskuline dominans*, København, Tiderne Skifter.
- Boyle, Maree V. (2002): "Sailing twixt Scylla and Charybdis": negotiating multiple organizational masculinities, i *Women in Management Review*, 17, 3/4, 131-141.
- Brandth, Berit & Elin Kvande (2014): Parental leave and classed father practices, i Guðný Björk Eydal & Tina Rostgaard (red.): *Fatherhood in the Nordic Welfare States – Comparing Care Policies and Practice*, Bristol, Policy Press, 121-140.
- Brislin, Richard W. (1970): Back-Translation for Cross-Cultural Research, i *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 1, 3, 185-216.
- Christensen, Ann-Dorte & Sune Qvotrup Jensen (2014): Combining hegemonic masculinity and intersectionality, i *NORMA: International Journal of Masculinity Studies*, 9, 1, 60-75.
- Christensen, Ann-Dorte m.fl. (2014): *MARS: Mænd, Arbejdsulykker og Sikkerhed*, slutrapport, august 2014.
- Connell, R.W. (1995): *Masculinities*, Cambridge, Polity Press.
- Connell, R.W & James W. Messerschmidt (2005): Hegemonic masculinity: Rethinking the concept, i *Gender & Society*, 19, 6, 829-859.
- Ekhholm, Ola m.fl. (2006): *Sundhed og Sygelighed i Danmark 2005 & udviklingen siden 1987*, København, Statens Institut for Folkesundhed.
- Ely, Robin. J. & Debra E. Meyerson (2010): An organizational approach to undoing gender: The unlikely case of offshore oil platforms, i *Research in Organizational Behavior*, 30, 3-34.
- Haas, Jack (1977): Learning real feelings: A study of high steel ironworkers' reactions to fear and danger, i *Work and Occupations*, 4, 2, 147-170.
- Hansen, Claus D. m.fl. (2014): Is showing up ill at work a way of performing masculinity? A study on gender and sickness absence practices in two male-dominated occupations

- (under udgivelse).
- Hestbæk, Anne-Dorthe (1995): *Forældreskab i 1990'erne*, København, SFI.
- Iacuone, David (2005): "Real men are tough guys": Hegemonic masculinity and safety in the construction industry, i *The Journal of Men's Studies*, 13, 2, 247-266.
- Jensen, Sune Qvotrup, m.fl. (2014): A gender perspective on work-related accidents, i *Safety Science*, 64, 190-198.
- Kimmel, Michael. S. (1994): Masculinity as homophobia: Fear, shame, and silence in the construction of gender identity, i Harry Brod, & Michael Kaufman (red.): *Theorizing masculinities*, Thousand Oaks, Sage, 119-141.
- Kyed, Morten (2014a): *John Wayne og Tarzan arbejder her ikke længere: En etnografisk fortælling om maskulinitet, sikkerhed og redderskab*, ph.d.-afhandling, Institut for Sociologi og Socialt Arbejde, Aalborg Universitet.
- Kyed, Morten (2014b): Ambulancearbejde, sikkerhed og maskuline rekonfigurationer: etnografiske fortællinger om kulturelle praksisser under forandring, (submitted), *Dansk Sociologi*.
- Lehn-Christiansen, Sine & Mari Holen (2013): Ansvar for egen sundhed som kønnet figur, i Betina Dybbroe, Birgit Land & Steen Baagøe Nielsen (red.): *Sundhedsfremme – et kritisk perspektiv*. Frederiksberg, Samfundslitteratur, 55-67.
- Larsen, Erik. F. & Kurt A. Hansen (2006): *Arbejds miljø for bygge og anlæg*, Odense, Erhvervsskolerne Forlag.
- Levant, Ronald. F. (1996): The New Psychology of Men, i *Professional Psychology: Research and Practice*, 27, 3, 259-265.
- Levant, Ronald. F. & Kathrine Richmond (2007): A Review of Research on Masculinity Ideologies Using the Male Role Norms Inventory, i *The Journal of Men's Studies*, 15, 2, 130-146.
- Levant, Roland m.fl. (2007): Initial Validation of the Male Role Norms Inventory-Revised (MRNI-R), i *The Journal of Men's Studies*, 15, 1, 83-100.
- Martin, Patricia. Y. (2003): "Said and done" versus "Saying and doing" gendering practices, practicing gender at work, i *Gender & Society*, 17, 3, 342-366.
- Messerschmidt, James. W. (2012): Engendering gendered knowledge: Assessing academic appropriation of hegemonic masculinity, i *Men and Masculinities*, 15, 1, 56-76.
- Mellström, Ulf m.fl. (2014): Gender, emergency work and the Rescue Services: Contested terrains and challenges, i Ulf Mellström & Ericson, Mathias (red.): *Gender Emergencies*, Karlstad: Karlstad University Press (under udgivelse).
- Nielsen, Mette. L. & Niels U. Sørensen (2009): *Spænd Hjelmen: Et Pilotprojekt Om Unges Forhold Til Arbejds miljø Og Risikoadfærd i Arbejdet*, Center for ungdomsforskning, DPU.
- Nielsen, Kent Jacob m.fl. (2014): The impact of masculinity on safety oversights, safety commitment and safety violations in two male-dominated occupations – a longitudinal study (under udgivelse).
- Paap, Kris (2006): *Working construction: Why white working-class men put themselves--and the labor movement--in harm's way*, Ithaca and London, Cornell University Press.
- Palmer, Eddie (1983): "Trauma junkies" and street work, i *Journal of Contemporary Ethnography*, 12, 2, 162-183.
- Platin, Lars (2007): Different classes, different fathers? On fatherhood, economic conditions and class in Sweden, i *Community, Work and Family*, 10, 1, 93-110.
- Ridgeway, Cecilia. L. (2009): Framed before we know it how gender shapes social relations, i *Gender & Society*, 23, 2, 145-160.
- Simpson, Ruth (2009): *Men in caring occupations: Doing gender differently*, Basingstoke, Palgrave Macmillan.
- Somerville, Margaret & Lena Abrahamsson (2007): Changing storylines and masculine bodies in Australian coal mining organisations, i *Norma :Nordic Journal for Masculinity Studies*, 2, 1, 52-69.
- Søndergaard, Dorte. M. (1996): *Tegnet på kroppen: Køn: Koder og konstruktioner blandt unge voksne i akademien*, København, Museum Tusulanum.
- Tolson, Andrew (1977): *The limits of masculinity: Male identity and women's liberation*, London, Tavistock Publications.

- Tracy, Stacy. J. & Clifton Scott (2006): Sexuality, masculinity, and taint management among firefighters and correctional officers, i *Management Communication Quarterly*, 20, 1, 6-38.
- Whitehead, Andrew (2005): Man to man violence: How masculinity may work as a dynamic risk factor, i *The Howard Journal of Criminal Justice*, 44, 4, 411-422.
- Wicks, Davis (2002): Institutional bases of identity construction and reproduction: The case of underground coal mining, i *Gender, Work & Organization*, 9, 3, 308-335.
- Willis, Paul (1977): *Learning to Labour – How working class kids get working class jobs*, Aldershot, Ashgate.

Ann-Dorte Christensen, professor, ph.d., Institut for Sociologi og Socialt Arbejde, Aalborg Universitet

e-mail: adc@socsci.aau.dk

Morten Kyed, postdoc, ph.d., Institut for Sociologi og Socialt Arbejde, Aalborg Universitet

e-mail: mkyed@socsci.aau.dk

Claus D. Hansen, lektor, ph.d., Institut for Sociologi og Socialt Arbejde, Aalborg Universitet

e-mail: clausdh@socsci.aau.dk

Sune Qvotrup Jensen, lektor, ph.d., Institut for Sociologi og Socialt Arbejde, Aalborg Universitet

e-mail: qvotrup@socsci.aau.dk

Lotte Bloksgaard, lektor, ph.d., Institut for Kultur og Globale Studier, Aalborg Universitet

e-mail: bloksgaard@cgs.aau.dk

Kent Jakob Nielsen, souschef, ph.d., Arbejdsmedicinsk Klinik, Regionshospitalet Herning

e-mail: kent.nielsen@vest.rm.dk